

Wyrok z dnia 20 marca 1996 r.
II URN 7/96

Zasady ustalania podstawy wymiaru emerytury wskazane w art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 104, poz. 450 ze zm.) mają zastosowanie również do rencisty, któremu zawieszono wypłatę świadczenia wobec podjęcia zatrudnienia, jeżeli w tym czasie trwało jego inwalidztwo.

Przewodniczący SSN: Maria Tyszel, Sędziowie SN: Andrzej Kijowski, Jerzy Kuźniar (sprawozdawca),

Sąd Najwyższy, przy udziale prokuratora Jana Szewczyka, po rozpoznaniu w dniu 20 marca 1996 r. sprawy z wniosku Henryka K. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w P. o wysokość świadczenia, na skutek rewizji nadzwyczajnej Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego [...] od wyroku Sądu Apelacyjnego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu z dnia 21 kwietnia 1995 r., [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i poprzedzający go wyrok Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu z dnia 1 września 1994 r., [...] oraz decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w P. z dnia 16 kwietnia 1994 r. [...].

U z a s a d n i e n i e

Wnioskodawca Henryk K., urodzony 14 września 1926 r., pobierał od dnia 22 marca 1968 r. rentę inwalidzką według III grupy inwalidów z tytułu inwalidztwa powstałego z innych przyczyn, niż wypadek w zatrudnieniu lub choroba zawodowa na podstawie decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w P. z dnia 18 maja 1968 r. Za podstawę wymiaru renty przyjęto kwotę 2.755 zł, tj. przeciętne wynagrodzenie z ostatnich 12 miesięcy, zatrudnienia licząc od marca 1967 r. do lutego 1968 r.

Wypłata świadczenia została wstrzymana z dniem 19 sierpnia 1972 r., skoro pismem z dnia 28 lipca 1972 r. wnioskodawca powiadomił organ rentowy "o rezygnacji z renty", wobec podjęcia pracy od 1 sierpnia 1972 r.

Wniosek o wypłatę renty inwalidzkiej został ponowiony w dniu 8 sierpnia 1983 r., zaś organ rentowy decyzją z dnia 7 października 1983 r. przyznał rentę inwalidzką wg III grupy, przyjmując za jej podstawę wynagrodzenie z dwunastu miesięcy liczonych od czerwca 1982 r. do maja 1983 r. w kwocie 7857,25 zł.

Rewaloryzując przyznane świadczenie na podstawie ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 104, poz. 450 ze zm.), organ rentowy przyjął za podstawę jego wymiaru kwotę 2755 zł, a więc zarobek uzyskany w latach 1967-1968 [...].

Pismem z dnia 13 kwietnia 1994 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych poinformował wnioskodawcę, że "w wyniku weryfikacji akt rentowych" jego świadczenie

ulegnie obniżeniu, należało bowiem wziąć pod uwagę wynagrodzenie uzyskane w okresie VI.1982 - V.1983 i decyzją z dnia 16 kwietnia 1994 r. ustalił nową - niższą - wysokość świadczenia.

W odwołaniu wnioskodawca dochodził zmiany decyzji, kwestionując działanie organu rentowego bez jego wniosku.

ZUS-Oddział w P. wniósł o oddalenie odwołania wnioskodawcy zarzucając, że w decyzji rewaloryzacyjnej przyjęto błędną podstawę wymiaru renty, biorąc pod uwagę wynagrodzenie z lat 1967-1968, w miejsce prawidłowej podstawy liczonej od wynagrodzenia z lat 1982-1983.

Wyrokiem z dnia 1 września 1994 r. Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu oddalił odwołanie, dzieląc w uzasadnieniu zarzuty organu rentowego, iż za podstawę rewaloryzacji należało przyjąć zarobki wnioskodawcy stanowiące podstawę zawartą w decyzji z dnia 7 października 1983 r. [...], zaś Sąd Apelacyjny w Poznaniu, wyrokiem z dnia 21 kwietnia 1995 r., oddalił rewizję wnioskodawcy z analogicznym uzasadnieniem.

Powyższy wyrok zaskarżył rewizją nadzwyczajną Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego i zarzucając rażące naruszenie art. 8 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 104, poz. 450 ze zm.), wnosił o uchylenie zaskarżonego wyroku, poprzedzającego go wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu oraz decyzji organu rentowego z dnia 16 kwietnia 1994 r.

Zdaniem skarżącego zgodnie z art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 17 października 1991 r. podstawę wymiaru emerytury lub renty inwalidzkiej osoby, która wcześniej miała ustalone prawo do jednego z tych świadczeń, stanowi podstawa wymiaru świadczenia, do którego prawo ustalono wcześniej w wysokości uwzględniającej zasady waloryzacji oraz rewaloryzacji określone w ustawie, albo podstawę wymiaru ustalono na nowo w myśl art. 7. Wnioskodawca mógł więc wybrać korzystniejszą dla siebie podstawę wymiaru świadczenia, a taką była ustalona w decyzji rewaloryzacyjnej (zarobki z lat 1967-1968), skoro wskaźnik wysokości wynagrodzenia wyniósł 135,31%, gdy przy przyjęciu zarobków z lat 1982-1983, wskaźnik ten wynosił 61,72%.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Rewizja nadzwyczajna jest uzasadniona, zaś jej uwzględnienie powoduje uchylenie zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającego go wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu i decyzji organu rentowego z dnia 16 kwietnia 1994 r. "weryfikującej wysokość przyznanego świadczenia".

Jest niewątpliwe, że wobec pisma wnioskodawcy z dnia 28 lipca 1972 r. informującego organ rentowy o zamiarze podjęcia pracy i zgłaszającego "rezygnację z renty", organ ten nie wydawał żadnej formalnej decyzji w przedmiocie wstrzymania prawa do świadczenia, czy jego wypłaty, przyjmując, że prawo do renty uległo zawieszeniu wobec podjęcia na nowo i wykonywania zatrudnienia. O powyższym świadczy adnotacja zawarta na karcie 95 akt rentowych "renta zawieszona od 20.VIII.1972 r."

W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 6 września 1982 r., II URN 123/82 (nie publikowany), stwierdzono na gruncie poprzedniego stanu prawnego, że "wstrzymanie

wypłaty renty (emerytury) - jeżeli ma spowodować skutki prawne - musi nastąpić w formie decyzji organu rentowego, doręczonej osobie zainteresowanej z podaniem przyczyny wstrzymania oraz z pouczeniem o terminie i sposobie odwołania (art. 90 ust. 1 ustawy z dnia 23 stycznia 1968 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin - Dz. U. Nr 3, poz. 6 ze zm. i § 4 ust. 1 rozporządzenia Przewodniczącego Komitetu Pracy i Płac z dnia 12 grudnia 1968 r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalne i zasad wypłaty tych świadczeń - Dz. U. Nr 48, poz. 347). Sam fakt zaprzestania przez ZUS wypłaty świadczenia nie jest równoznaczny z jego wstrzymaniem w rozumieniu art. 76 pkt 4 ustawy o p.z.e."

W związku z podjęciem pracy, wnioskodawca nie zgłosił się na badanie kontrolne wyznaczone na dzień 20 lipca 1973 r., co jednakowoż nie zostało przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych uznane za okoliczność uzasadniającą formalne wstrzymanie wypłaty świadczenia faktycznie zawieszono wobec kontynuowania zatrudnienia.

Należy też zauważyć, że inwalidztwo wnioskodawcy zostało ustalone w 1968 r. wobec rozpoznania przewlekłego schorzenia, które nie ustało, a wręcz nasiliło się, powodując zaliczenie wnioskodawcy do II grupy inwalidów z ogólnego stanu zdrowia (orzeczenie Wojewódzkiej Komisji Lekarskiej do spraw Inwalidztwa i Zatrudnienia z 2 listopada 1984 r.) i przyznanie renty inwalidzkiej wg II grupy od dnia 1 czerwca 1983 r., a następnie I grupy (orzeczenie Obwodowej Komisji Lekarskiej do spraw Inwalidztwa i Zatrudnienia z dnia 7 września 1987 r.). Daje to podstawę do stwierdzenia, że mimo podjęcia pracy w 1972 r. i jej kontynuowania do roku 1983, wnioskodawca był cały czas inwalidą, początkowo III, później II, a ostatnio I grupy. Trafnie organ rentowy, w związku z nowym wnioskiem o rentę inwalidzką, przyjął za podstawę jej wymiaru - stosownie do wniosku uprawnionego - zarobki z okresu od czerwca 1982 do maja 1983 r. w kwocie 7857,25 zł. Przepis art. 79 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 267 ze zm.) daje bowiem podstawę do ponownego ustalenia wysokości świadczenia, jeżeli rencista wykonywał zatrudnienie po jego przyznaniu. Było to bowiem korzystniejsze dla świadczeniobiorcy, biorąc pod uwagę przeciętne miesięczne wynagrodzenie w okresie VI.1982 do V.1983 (11631 zł i 14475 zł) i wynagrodzenie faktycznie uzyskiwane przez wnioskodawcę (7857,25 zł).

Relacje te były zupełnie inne w roku 1968 przy ustalaniu prawa do renty inwalidzkiej; wynagrodzenie wnioskodawcy stanowiące podstawę wymiaru świadczenia wynosiło 2755 zł (III.1967 - II.1968 r.), zaś przeciętne wynagrodzenie wynosiło 2016 zł w 1967 r. i 2.106 zł w 1986 r.

W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 20 sierpnia 1982 r., II URN 114/82 - OSNCP 1983 z. 4 poz. 58, wskazano, że "ponowne ustalenie wysokości renty inwalidzkiej...dotyczy sytuacji gdy uprawniony do renty, po jej przyznaniu podjął zatrudnienie w związku z czym prawo do renty uległo zawieszeniu...".

Przepis art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 104, poz. 450 ze zm.), będący podstawą wydania przez organ rentowy decyzji z dnia 20 grudnia 1991 r. o rewaloryzacji świadczenia wnioskodawcy, uprawnia do ustalenia podstawy wymiaru renty według podstawy wymiaru świadczenia, do którego prawo ustalono wcześniej z uwzględnieniem zasady waloryzacji oraz rewaloryzacji

określonej w ustawie, albo ustalenia podstawy wymiaru na nowo, w oparciu o art. 7 cyt. ustawy o rewaloryzacji emerytur i rent..., w zależności od tego, który ze wskazanych sposobów był korzystniejszy dla uprawnionego.

Przyjęcie za podstawę wymiaru świadczenia zarobków uzyskanych w latach 1967-1968 było dla Henryka K. korzystniejsze, bowiem wskaźnik wysokości wynagrodzenia wynosił wtedy 135,31%, zaś ten sam wskaźnik przy wzięciu pod uwagę zarobków uzyskanych w latach 1982-1983 wynosił 61,72%. Pierwsza decyzja rewaloryzacyjna była więc trafna i zgodna z prawem. Zmiana tej decyzji przez organ rentowy w dniu 16 kwietnia 1994 r. została dokonana z naruszeniem przepisu art. 8 cyt. ustawy, gdy się weźmie pod uwagę, że wnioskodawca w latach 1972-1983 nie utracił prawa do świadczenia (będąc w dalszym ciągu inwalidą), zaś prawo to jedynie pozostawało w zawieszeniu ze względu na kontynuowanie zatrudnienia. Pominięcie tej okoliczności przez Sądy obu instancji rażąco narusza prawo, co czyni zasadną rewizję nadzwyczajną, powodując uchYLENIE zaskarżonych wyroków i decyzji organu rentowego z dnia 16 kwietnia 1994 r. przy pozostawieniu w mocy pierwszej decyzji rewaloryzacyjnej z dnia 20 grudnia 1991 r.

Zaskarżony wyrok narusza nadto interes Rzeczypospolitej Polskiej, skoro nieprawidłowo stosując przepisy prawa, doprowadził do zaniżenia pobieranej przez wnioskodawcę renty inwalidzkiej i pogorszenia jego sytuacji materialnej, co pozostaje w sprzeczności z polityką socjalną Państwa.

Z tych względów orzeczono, jak w sentencji po myśli art. 422 § 1 k.p.c.

=====